

УСТАВНА ПИТАЊА

ОДЕЉЕЊЕ ЗА
ИЗВРШЕЊЕ
ПРЕСУДА
ЕВРОПСКОГ
СУДА
ЗА ЉУДСКА
ПРАВА

**ТЕМАТСКИ
ИНФОРМАТОР**

Датум издавања: Мај 2020

Последње ажурирање: октобар 2022

УСТАВНА ПИТАЊА

Ови сажеци сачињени су под искључивом одговорношћу Одељења за извршење пресуда Европског суда и ни на који начин не обавезују Комитет министара.

1. РЕФОРМЕ У УСТАВНИМ СТВАРИМА	3
1.1. Заштита од депортације/протеривања.....	3
1.2. Заштита права у притвору.....	3
1.3. Приступ правосуђу и његово функционисање.....	4
1.4. Заштита приватног живота.....	11
1.5. Слобода вероисповести и савести/дискриминација.....	12
1.6. Слобода изражавања и приступ информацијама.....	12
1.7. Слобода удруживања / окупљања.....	13
1.8. Заштита имовине.....	13
1.9. Изборна права.....	14
1.10. Право на образовање.....	15
2. ПРОМЕНЕ У СУДСКОЈ ПРАКСИ УСТАВНИХ СУДОВА	17
2.1. Заштита од протеривања / депортације.....	17
2.2. Заштита права у притвору.....	17
2.3. Приступ и делотворно функционисање правосуђа.....	18
2.4. Заштита приватног живота.....	21
2.5. Слобода изражавања.....	23
2.6. Слобода окупљања и удруживања.....	24
2.7. Дискриминација.....	24
2.8. Заштита имовине.....	24
2.9. Изборна права.....	25
2.10. Ne bis in idem.....	25
ДОДАТАК 1 - ИНДЕКС ПРЕДМЕТА	27

Потпуна и брза примена пресуда Европског суда од стране држава потписница Конвенције велики је допринос постизању заједничког разумевања и поштовања људских права, што и јесте циљ који Конвенција гарантује.

Један од најбржих и најделотворнијих начина да се обезбеди извршење пресуда Суда од почетка система Конвенције био је да им судске и извршне власти дају директан учинак (тј. да их спроводе без потребе за законодавним изменама). На тај начин, многи уставни судови су тумачили домаће законе, укључујући и Устав, на начин усклађен са Конвенцијом у контексту извршења пресуда Суда.

У неким случајевима можда неће бити могуће да судске и извршне власти директно спроведу пресуде Суда. Најчешће решење у тој ситуацији јесте предузимање законодавних радњи укључујући, где је то потребно, измене самог Устава.

Овај Тематски информатор садржи низ примера законодавног деловања и уставног тумачења пријављених у оквиру извршења пресуда Европског суда.

1. РЕФОРМЕ У УСТАВНИМ СТВАРИМА

1.1. Заштита од депортације/протеривања

Обезбеђивање брзог и делотворног правног лека против незаконитих одлуке о депортацији и притвору: Узимајући у обзир кршења члана 5 и 13 и уставно право на слободу и безбедност, укључујући питања азила/депортације, уставним амандманима 2015. године основан је Управни суд (чим е је Врховни суд био ослобођен те одговорности) који је посебно овлашћен да испита оспоравања различитих одлуке о притвору о којима је реч; усвојене су измене и допуне Закона о избеглицама како би се домаћи судови приморали да испитају таква оспоравања у кратком задатом року.

Да би се отклонио недостатак суспензивног дејства управних жалби, 2017. године је припремљен Предлог закона о изменама и допунама Закона о Управном суду којим се предвиђа да се сваки пут када појединац оспори одлуку о депортацији према Уставу, њено извршење аутоматски обуставља до доношења одлуке Управног суда. До усвајања Предлога закона, суспензија одлуке о депортацији биће одобрена у пракси ако појединац, у судским поступцима ревизије према Уставу, тврди да би се њеним извршењем прекршили чланове 2 или 3 Конвенције.

КИП / М.А. (41872/10)

[Пресуда правоснажна](#)
[23.10.2013](#)

[План деловања](#)

Јачање правне заштите у поступцима изручења: Као одговор на кршења чланова 3, 5 и 13 које је утврдио ЕСЉП и у складу са уставном гаранцијом да сви, укључујући странце и лица без држављанства, имају право да оспоре одлуке, радње или пропусти државних власти, правни оквир који регулише изручење и притвор до изручења уведен је изменама и допунама Законика о кривичном поступку из 2010. и 2012. године, укључујући низ заштитних мера, попут судског преиспитивања, као и права на накнаду штете за незаконит притвор. Нови правни лекови имају суспензивно дејство ако лице тврди да постоји ризик од злостављања након изручења трећој земљи. Слично томе, суспензивно дејство у поступцима у вези са статусом избеглице уведено је законом усвојеним 2011. године. Лица која су поднела захтев за избеглички статус или супсидијарну или привремену заштиту не могу бити протерана до окончања поступка.

УКР / Солдатенко
(2440/07)

[Пресуда правоснажна](#)
[23.01.2009.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука](#)
[CM/ResDH\(2018\)316](#)

1.2. Заштита права у притвору

Ограничавање максималног трајања притвора: Да би исправио недостатак јасноће и предвидивости закона о дужини притвора који је критиковао ЕСЉП (члан 3. и члан 5. став 1) и спровео одговарајуће уставне гаранције, Уставни суд је прогласио неуставним одређене одредбе Закона о кривичном поступку, и, као резултат тога, 2016. године Парламент је усвојио неопходне амандмане, предвиђајући да притвор не може бити дужи од 12 месеци како у преткривичној фази тако и у судским фазама кривичног поступка до првостепене пресуде у том предмету, укључујући испитивања *de novo*. Укинута је претходна одредба, која је дозвољавала продужење притвора у изузетним случајевима након периода од 12 месеци.

МДА / Савца (17963/08)

[Пресуда правоснажна](#)
[15.06.2016.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука](#)
[CM/ResDH\(2017\)124](#)

Спровођење права на судски надзор притвора и права на накнаду штете за незаконит притвор: Да би се исправила кршења чланова 3 и 5, ст. 3, 4 и 5, право на извођење пред судију у року од 48 сати, као и право на накнаду штете због незаконитог притвора, добили су уставну заштиту 2006. године. Штавише, право на судски надзор садржано је и у Законику о кривичном поступку из 2011. Уставни суд је затим развио судску праксу у складу са конвенцијама о питањима притвора, укључујући алтернативне мере притвора.

СЕР / Вренчев (2361/05)

[Пресуда правоснажна
23.12.2008.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)52](#)

Обезбеђивање судијске контроле законитости притвора: Да би се отклонило непостојање судске контроле законитости притвора које је утврдио ЕСЉП (члан 5, став 4) и да би се право на такво судско преиспитивање унело у Устав, одредбе Савезног устава које се односе на организацију правосуђа, судске поступке и спровођење правосуђа реформисани су како би се објединила правила кривичног поступка у оквиру Конфедерације и обезбедило да законодавство јасно предвиђа да сви притвореници, укључујући оне пребачене из једног кантона у други, имају приступ судској контроли.

ШВА / Р.М.Д. (19800/92)

[Пресуда правоснажна
26.09.1997.](#)

[Привремена одлука
DH\(99\)678](#)

Ограничавање трајања полицијског притвора: Као одговор на кршења чланова 5, ст. 3, 4 и 5 која је утврдио ЕСЉП, Устав је измењен 2001. године тако што је на 4 дана ограничио максималну дужину полицијског притвора пре довођења притвореника пред судију, осим у случају одступања приликом ванредног стања. Те одредбе су постале директно применљиве, као што је потврђено судском праксом домаћих судова. Одредбе Законика о кривичном поступку које се односе на полицијски притвор накнадно су усклађене са новом уставном одредбом. Кршења би довела до накнаде. Надаље, право на покретање поступка *habeas corpus* додељено је свим лицима без обзира на кривично дело које им се ставља на терет.

ТУР / Сакик и други бр.1
(23878/94)

[Пресуда правоснажна
26.11.1997.](#)

[Коначна одлука
ResDH\(2002\)110](#)

Забрана аутоматског продужења притвора: Да би се обезбедила примена захтева ЕКЉП-а у погледу Члана 5. став 1, и ради ефикасног спровођења уставне гаранције да нико неће бити ухапшен или задржан у притвору осим на основу образложене судске одлуке и у складу са поступцима утврђеним законом, Уставни суд је 2017. године прогласио неуставним делове Закона о кривичном поступку из 2012. године којима се дозвољава аутоматско продужење притвора без судског налога од краја истраге до почетка суђења. Неисправна законска одредба се стога више не примењује и нацрт закона је у процедури пред Парламентом ради отклањања преостале правне несигурности.

УКР / Игнатов (40583/15)

[Пресуда правоснажна
15.03.2017.](#)

[План деловања](#)

1.3. Приступ правосуђу и његово функционисање

Реформа правосуђа и убрзање поступка: Да би се решило питање кршења чланова 6, ст. 1 и 13 које је утврдио ЕСЉП, 2016. године је усвојено неколико уставних амандмана, посебно стварање Високог савета судства као главне институције за управљање правосудним системом и његовим вођењем, чији су задаци детаљно дефинисани у Закону „О управљању правосудним системом“ из 2016. године. Надаље, да би се обезбедила посебна марљивост и непристрасност у дисциплинским поступцима против судија, новим Законом „О статусу судија и тужилаца“ из 2016. године створена је функцију Високог инспектора правосуђа одговорног за праћење каријера и учинка чланова правосуђа. Поред тога, 2017. године су уведени убрзани и компензациони правни лекови кроз измене и допуне Законика о парничном поступку.

АЛБ / Мишћони (18381/05)

[Пресуда правоснажна
07.03.2011.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)73](#)

Одобравање поновног покретања кривичног поступка на основу пресуде ЕСЉП-а: Узимајући у обзир кршења чланова 6. ст. 1. и 3. које је утврдио ЕСЉП и како би се олакшало извршење пресуда ЕСЉП -а у погледу правичности кривичног поступка, Уставни суд је 2011. године у свом тумачењу одредаба Закона о кривичном поступку признао надлежност Врховног суда да преиспитује кривичне поступке оспорене у пресудама ЕСЉП-а. Након тога, Врховни суд је консолидовао своју судску праксу и коначно је 2017. године могућност да се затражи поновно отварање предмета уведена у Закон о кривичном поступку.

*АЛБ / група Чака
(44023/02+)*

[Пресуда правоснажна
08.03.2010.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2017\)417](#)

АЛБ / Церај (37959/02)

[Пресуда правоснажна
01.12.2008.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2016\)96](#)

Побољшан приступ Уставном суду: Да би одговорили на кршења члана 6 став 1 које је утврдио ЕСЉП, приступ Уставном суду био је обезбеђен кроз опсежне мере подизања свести о рачунању рокова за подношење жалбе.

*АЛБ / Лашка и Лика
(12315/04)*

[Пресуда правоснажна
20.07.2010.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/Res\(2016\)272](#)

Како би се обезбедила коначна пресуда Уставног суда и прекинула постојећа пракса одбијања поднеска у случају једнаког броја гласова, 2016. године измењен је закон о организацији и функционисању Уставног суда.

АЛБ / Марини (3738/02+)

[Пресуда правоснажна
07.07.2008..](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2016\)357](#)

Побољшан приступ Уставном суду: Како би се исправило кршење члана 6 став 1 које је утврдио ЕСЉП и да би се унапредила судска заштита у случају кршења уставних права неког лица, Законом којим се мења Правило Уставног суда из 1999. године предвиђа се да такво лице може поднети *ампаро* правни лек директно Уставном суду.

*АНД / Милан и Торнес
(35052/97)*

[Пресуда правоснажна
06.10.1999.](#)

[Коначна одлука
DH\(1999/721\)](#)

Право на испитивање сведока: Да би се исправила кршења чланова 6, ст. 1 и 3 и како би се подробније уредило право на правично суђење, Устав је измењен 2015. године, а нови нацрт Законика о кривичном поступку обезбедиће акузаторне расправе у претпретресној и судској фази.

*АРМ / Аветисјан
(13479/11)*

[Пресуда правоснажна
10.02.2017.](#)

[План деловања](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)405](#)

<p>Побољшање делотворности правосуђа и унапређење приступа Уставном суду: Да би се исправило одбијање домаћих судова да испитају тужбе против председничких уредби којима је прекинут мандат судија и да би се побољшала делотворност управног правосуђа, уставним амандманима из 2005. године уведен је тростепени правосудни систем. Касније, 2008. године, основан је специјализовани првостепени Управни суд 2008. године, а 2010. године је основан специјализовани Управни апелациони суд. Законик о управном поступку из 2014. садржао је предвидљиве и приступачне прописе којима се оспорава законитост поступака јавних органа и службеника. Уставним амандманима из 2005. и 2015. године такође се гарантује право на жалбу Уставном суду ради оспоравања уставности управног акта.</p>	<p><i>АРМ / Сагателјан (7984/06)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 20.01.2016.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2016)211</p>
<p>Побољшана судска заштита пред националним и међународним властима: Како би се отклонио недостатак судског преиспитивања управних радњи и утврђених пропуста, 2005. године су усвојени уставни амандмани којима се утврђује право на делотворне правне лекове пред правосудним и другим јавним органима и право подношења захтева за заштиту људских права међународним институцијама.</p>	<p><i>АРМ / Меликјан (9737/06)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 19.05.2013.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2014)44</p>
<p>Увођење делотворних правних лекова против прекомерних одлагања у управним поступцима: Да би се исправило утврђено кршење члана 6 став 1 и унапредило спровођење уставних обавеза управних органа и судова да одлучују без непотребног одлагања, 2014. године је реформисан систем управних судова, тако што је успостављено девет регионалних и два савезна управна суда. Надаље, уведена су два нова правна лека: захтев против недоношења одлуке од стране управе може се поднети првостепеним управним судовима, што може резултирати налогом органу да донесе одлуку у року од три месеца, као и захтев за убрзање поступка постављањем рокова за доношење одлука, који се може поднети Врховном управном суду. Реформа је такође имала за циљ смањење оптерећености Уставног суда.</p>	<p><i>АУС / Рамбауске (45369/07)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 28.04.2010.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2015)222</p>
<p>Побољшање приступа и делотворног функционисања Уставног суда: Како би се исправило ускраћивање приступа Уставном суду које је утврдио ЕСЉП, Правилима Уставног суда из 2014. године предвиђа се да ако судије не могу постићи већину, глас председника или његовог заменика има тежину од два гласа и тако односи превагу. Њима се такође одобрава могућност поновног отварања поступка пред Судом, ако је ЕСЉП утврдио ускраћивање приступа.</p>	<p><i>БиХ / Авдић и други (28357/11+)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 19.02.2014.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2015)170</p>
<p>Уставни правни лек за убрзање судских поступака: Да би се побољшали правни лекови против претерано дугог поступка, 2002. године измењен је и допуњен Закон о Уставном суду тако да допушта уставну жалбу у таквим случајевима: Уставни суд ће одредити временски рок за доношење мериторне одлуке и одредити одговарајућу накнаду у погледу кршења уставних права за која се утврди да се плаћају из државног буџета. У Закону о судовима из 2005. надлежност Уставног суда била је ограничена на предмете у току пред Врховним судом. Уопштено говорећи, редовни виши судови могли би да одлучују о роковима за окончање поступка и о накнади. Новим Законом о судовима из 2013. године уведена су два правна лека, један убрзавајући и један компензацијски. Уставни суд је остао надлежан као последње средство. Судска инспекција Министарства</p>	<p><i>ХРВ / група Хорват (51585/99+)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 26.10.2001.</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2005)60</p> <p><i>ХРВ / Јакуповић (12419/04)</i></p>

<p>правде надзире законитост, делотворност и дужна пажња судске управе у погледу заштите права на суђење у разумном року.</p>	<p>Пресуда правоснажна 31.10.2007.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2018)409</p>
<p>Обезбеђивање контрадикторне расправе пред Уставним судом: Ради делотворне примене захтева Европске конвенције о праву на правично суђење, Уставни суд је усвојио нова Интерна правила из 2012. године којима се обезбеђује поштовање начела контрадикторне расправе, чиме се разјашњавају одредбе Закона о Уставном суду, а уручивање уставне жалбе свим учесницима у поступку чини обавезним.</p>	<p><i>ХРВ / Јуричић (58222/09)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 26.10.2011.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2017)384</p>
<p>Поновни поступак пред Уставним судом у грађанским парницама: Како би се олакшало извршење пресуда Европског суда за људска права којима се утврђује повреда права на правично суђење у парничним поступцима у конкретним случајевима, Законом о Уставном суду из 2013. године уводи се право на подношење захтева за обнављање уставних поступака у грађанским парницама.</p>	<p><i>ЧР / Закова (2000/09)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 20.01.2014.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2018)202</p>
<p>Гаранција правичности кривичног поступка: Да би се исправило кршење члана 6 став 1 ЕСЉП-а и побољшале одговарајуће уставне гаранције, 1985. године је усвојен органски закон који се односи на судску власт. Тај закон је увео могућност касације на основу повреде уставног права, као и могућност да се тражи поништавање судских аката којима се крше начело правичног суђења, право на помоћ браниоца или права одбране. Овај акт такође садржи нова правила у вези са заменом судија. Два друга органска закона из 1988. године реформисала су Кривични закон и Законик о кривичном поступку укидањем одредаба које се односе на деловање оружаних група и терористичких елемената. Судије могу продужити време хапшења само на 48 сати, уместо на 7 дана, колико је претходно било одобрено. Потпуна изолација притвореног лица не може угрозити право на одбрану. Поступак habeas corpus регулисан је органским законом из 1984. године тако да се захтева да свако лице које тврди да је било незаконито притворено има непосредан приступ судији. Реформа Законика о кривичном поступку из 1988. такође је раздвојила судску функцију истраге од функције доношења пресуде. Штавише, новим законом је повећана улога тужилаштва током фазе истраге и успостављена је друга надлежност одговорна за решавање случајева који укључују злочине за које је изречена максимална казна затвора од шест година.</p>	<p><i>ШПА / Барбера, Месег и Хабардо (10588/83)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 06.12.1988.</p> <p>Коначна одлука DH(94)84</p>
<p>Унапређење делотворности правосуђа: Да би се отклонили утврђени проблеми у погледу правичности и дужине поступка и унапредила делотворност судске заштите, 2015. године су усвојене измене и допуне Уставног закона о правосуђу, Закона о парничном поступку и Закона о кривичном поступку како би судска организација била флексибилнија и прилагођенија корисницима.</p>	<p><i>ШПА / Морено Кармона (26178/04)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 09.09.2009.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2018)35</p>

<p>Увођење могућности ревизије правоснажних кривичних пресуда: Уставни суд је 1991. године донео водећу пресуду, која је омогућила осуђеним лицима да траже ревизију правоснажне кривичне пресуде где је ЕСЉП утврдио кршење члана 6. У одлуци из 2014. године, Врховни суд је утврдио да сваку пресуду Европског суда за људска права треба сматрати ваљаном основом за тражење ревизије било које правоснажне кривичне пресуде. Тас начела су садржана у Органском закону о правосуђу из 2015.</p> <p>Ограничавање дискреционог права апелационих судова у одлучивању о неопходности усмене расправе: Уставни суд је 2002. године увео промену домаће судске праксе. Сходно томе, Врховни суд одбацује укидање ослобађајућих пресуда у првом степену када није било јавне расправе у другом степену.</p>	<p><i>ШПА / Игуал Кол (37496/04)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 10.06.2009.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2017)69</p>
<p>Обезбеђивање независности и непристрасности истражних органа у наводима о злостављању током хапшења или притвора: Да би се унапредила делотворност истрага о наводима о кршењу чланова 2 и 3, посебно од стране снага безбедности и да би се у Устав укључиле гаранције у вези са независношћу судства, уставним амандманима остварена су следећа достигнућа у 2017/2018. г одини: Тужилаштво је постало независно уставно тело; правосуђе је ослобођено политичког утицаја; мучење више није системско питање; жртвама су дата већа права у истрагама које су у току.</p>	<p><i>ГРУ / Гарибашвили (11830/03+)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 29.10.2008.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2017)287</p>
<p>Спровођење правоснажних домаћих пресуда: Уставна гаранција да јавна управа има обавезу да поштује пресуде Врховног управног суда показала се недовољном у пракси. Тако је 2001. године усвојен уставни амандман којим се појачава обавеза управе да поштује све судске одлуке. Могуће је принудно извршење пресуда против државе, локалних власти и правних лица јавног права.</p>	<p><i>ГРЧ / група Хорнсби (18357/91)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 19.03.1997.</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2004)81</p>
<p>Образложење судских одлука: Да би се исправило утврђено кршење повреде члана 6 став 1, усвојен је уставни амандман 2001. године којим се захтева да судске одлуке буду поткрепљене одговарајућим и детаљним образложењем. Такође се овлашћује закон да предвиди санкције у случају непоштовања овог правила.</p>	<p><i>ГРЧ / Каракасис (38194/97)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 17.01.2001.</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2003)6</p>
<p>Убрзање управног поступка: Да би се исправила прекомерна дужина поступка пред управним судовима и делотворно гарантовало право на саслушање пред судом у разумном року на уставном нивоу, уставном реформом из 2001. године одбачени су претерано формалистички процедурални захтеви, убрзавши тако поступке пред управним судовима, посебно Државним саветом. Реформа се такође састојала у прерасподели надлежности између ових последњих и нижих судова.</p>	<p><i>ГРЧ / Пафитис и други (20323/92+)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 26.02.1998.</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2005)65</p>
<p>Уставни ранг за услове за правичан поступак: Као одговор на кршења чланова 6, ст. 1 и 3 и ради давања уставног ранга праву на правично суђење – посебно начелу контрадикторности у кривичном поступку у погледу испитивања доказа – 1999. године је усвојен уставни амандман. На основу тога, Закон о кривичном поступку је измењен и допуњен 2001. године тако да је утврђено да судија може прочитати и искористити изјаву коју је у предрасправном поступку дало лица које касније искористи своје право на ћутање током расправе само ако све заинтересоване стране на то пристану (осим ако судија не</p>	<p><i>ИТА / Кракси бр. 2 (34896/97)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 17.10.2003.</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2005)28</p>

утврди да је одбијање унакрсног испитивања у поступку резултат подмиђивања или претњи).

Увођење уставне жалбе као делотворног правног лека: Да би се оспорила кршења Европске конвенције – између осталог и мањкав састав суда, могућност уставне жалбе уведена је 2007. године као делотворан домаћи правни лек.

СЕР / Момчиловић
(23103/07)

[Пресуда правоснажна
02.07.2013.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
СМ/ResDH\(2015\)64](#)

Приступ Уставном суду у случају недоследности одлука нижих судова: Да би се, између осталог, оспорила порицања правичног суђења, могућност уставне жалбе пред Уставним судом уведена је 2007. године, на основу чега су оспорене грађанске пресуде могле бити укинуте и наложена обнављања поступака. Измене и допуне Судских правила из 2009. године омогућиле су домаћим судовима да ускладе домаћу судску праксу.

СЕР / Винчић (44698/06)

[Пресуда правоснажна
02.03.2010.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
СМ/ResDH\(2017\)107](#)

Обезбеђивање једнакости страна у поступцима по уставној жалби: Да би се обезбедила пуна примена начела права на правично суђење, Закон о Уставном суду је измењен и допуњен 2007. године тако да се захтева достављање уставне жалбе свим лицима на која се односи одлука која се оспоравала.

СЛО / Гашпари (21055/03)

[Пресуда правоснажна
10.12.2009.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
СМ/ResDH\(2018\)401](#)

Убрзање поступка: Да би се спречило прекомерно трајање поступка, спроведена је структурна и организациона реформа правосуђа (2005-2012), укључујући законодавне мере и мере за изградњу капацитета. Изменама и допунама Закона о Уставном суду дозвољено је брзо и убрзано доношење одлука без опсежног образложења и измена прага за одобравање уставне жалбе, док је Законом о заштити права на суђење без непотребног одлагања из 2006. године обезбеђен убрзавајући и компензацијски лек у парничном и кривичном поступку.

СЛО / Лукенда
(23032/02)

[Пресуда правоснажна
06.01.2006.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
СМ/ResDH\(2016\)354](#)

Обнављање поступка пред уставним судом: Ради, између осталог, решавања питања порицања правичног саслушања од стране непристрасног суда, уставним амандманом из 2014. године уведена је могућност жалбе на одлуку Уставног суда након одлуке међународног тела о примени обавезујућег међународног уговора (тј. пресуде ЕСЉП-а).

СВЧ / Харабин (58688/11)

[Пресуда правоснажна
20.02.2013.](#)

[Извештај о деловању](#)

Убрзање судског поступка: Да би се спровела делотворна уставна заштита права на расправу у разумном року, Устав је измењен и допуњен 2002. године како би се дозволиле уставне жалбе на прекомерну дужину поступка; надаље, Уставни суд може наложити надлежном органу да настави без одлагања и одобрити надокнаду за прекомерну дужину.

СВЧ / Јори (34753/97)

[Пресуда правоснажна
09.02.2001.](#)

[Коначна одлука
ResDH\(2005\)67](#)

Обезбеђивање једнакости страна у поступцима по уставној жалби и делотворна процесна заштита родитеља у поступцима враћања детета према Хашкој конвенцији након отмице детета: Да би се повећала процесна права у поступцима враћања деце, Закон о Уставном суду је 2014. године измењен и допуњен тако да предвиђа да ће, ако Уставни суд на претходном рочишту одлучи да настави са жалбом, обавестити све заинтересоване стране које имају право подношења запажања у датом року.

*СВЧ / Лопез Гијо
(10280/12)*

[Пресуда правоснажна
13.10.2014.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2016\)235](#)

Обезбеђивање независности и непристрасности судова државне безбедности: Да би се унапредило право на правично суђење, Устав је први пут измењен 1999. године у погледу састава судова државне безбедности на суђењима цивилима, када је војни судија замењен грађанским. Ти судови су потпуно укинати уставном реформом из 2004. године. Надлежност судова Државне безбедности пренета је затим на поротничке судове.

ТУР / Чираклар (9601/92)

[Пресуда правоснажна
28.10.1998.](#)

[Коначна одлука
DH\(99\)555](#)

ТУР / Инкал (22678/93)

[Пресуда правоснажна
09.06.1998.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)356](#)

ТУР / Калем (70145/01)

[Пресуда правоснажна
05.03.2007.](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2009\)103](#)

*ТУР / Кизилџапрак
(9844/02)*

[Пресуда правоснажна
04.06.2008.](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2009\)108](#)

*ТУР / Садак и други
(22990/96)*

[Пресуда правоснажна
17.07.2001.](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2004\)86](#)

ТУР / Серткаја (77113/01)

[Пресуда правоснажна
22.09.2006.](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2008\)83](#)

Убрзање судског поступка: Ради решавања питања предугог судског поступка, Устав је измењен и допуњен у оквиру стратегије реформе правосуђа 2010. године. У управним поступцима, надлежност Државног савета је била ограничена на акте са националном применљивошћу; поједностављени су поступци пред пореским и управним судовима. Правила су поједностављена кад је реч о грађанским, радним и социјалним поступцима.

*ТУР / Орманси и други
(43647/98)*

[Пресуда правоснажна
21.03.2005.](#)

У кривичним поступцима један број прекршаја је преквалификован у управне прекршаје. Реорганизован је Касациони суд. Уведене су савремене информационе технологије. Нови алтернативни механизми за решавање спорова баве се захтевима за накнаду штете узроковане тероризмом или борбом против тероризма. У кривичним стварима уведен је поступак помирења. Статистика показује позитиван утицај реформи. Нови компензацијски правни лек успостављен је 2013. године у облику жалбе Комисији за накнаду претерано дугих поступака. На његове одлуке се може уложити жалба Регионалном управном суду. Општи правни лек пред Уставним судом већ је уведен 2012. године.

[Извештај о деловању](#)

[Конечна одлука](#)
[CM/ResDH\(2014\)298](#)

Укидање војних државних судова: Да би се отклонила порицања правичног суђења услед недостатка непристрасности и независности Врховног војно-управног суда и војних судова уопште, ти судови су укинати уставним амандманима из 2017. године. Предмети који су били у току били су пребачени или Касационом суду или Државном савету (Врховном управном суду).

ТУР / Танисма (32219/05)
[Пресуда правоснажна](#)
[02.05.2016.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Конечна одлука](#)
[CM/ResDH\(2018\)422](#)

Уставна жалба као делотворан правни лек: Устав је измењен и допуњен 2004. године како би се међународним конвенцијама о основним правима и слободама дала предност у односу на домаће законодавство.

Накнадно, како би се обезбедио делотворан правни лек у случају кршења права из конвенција, право на жалбу Уставном суду уведено је уставним изменама и допунама из 2010. године. Поступак за појединачне поднеске за одговорност државе у случају кршења Европске конвенције о људским правима и/или уставних права пред Уставним судом ступио је на снагу 2012. године.

ТУР/ Уједињена комунистичка партија и 7 других предмета (19392/92)

[Пресуда правоснажна](#)
[30.01.1998.](#)

[Конечна одлука](#)
[CM/ResDH\(2007\)100](#)

ТУР/ Озбек, (25327/04)
[Пресуда правоснажна](#)
[27.08.2010.](#)

[Извештај о деловању](#)
[Конечна одлука](#)
[CM/ResDH\(2013\)254](#)

Судска дисциплина и раздвајање државних овлашћења: Као одговор на кршења права на правично суђење у питањима судске дисциплине, реформе у периоду од 2014. до 2017. године довеле су до институционалних и законодавних промена. Усвајањем уставних амандмана из 2016. године посебно је дозвољено стварање Вишег савета правосуђа. Реформе, предузете уз помоћ Савета Европе, увеле су структурно поједностављење система судова (тростепени правосудни систем) са реформисаним Врховним судом као највишим нивоом надлежности. Тиме је предвиђено и јачање овлашћења и институционалних капацитета Вишег савета правде ради бављења питањима судске дисциплине и каријере судија.

УКР / група Олександр Волков (21722/11+)

[План деловања](#)

[Пресуда правоснажна](#)
[27.05.2013.](#)

1.4. Заштита приватног живота

Једнако право на родитељско одсуство у војсци: Као одговор на закључак ЕСЉП -а о дискриминаторном поступању на основу пола, а након што је Уставни суд прогласио неуставност примењене националне одредбе, законодавном реформом из 2006. године

РУМ / Хулеа (33411/05)

[Пресуда правоснажна](#)
[02.01.2013.](#)

[Извештај о деловању](#)

измењен је Закон о статусу војних кадрова, којим се сада предвиђа да жене и мушкарци активни у војсци имају једнако право на родитељско одсуство.

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2013\)194](#)

Регулисање боравишног статуса бивших држављана Социјалистичке Федеративне Републике Југославије: Да би се отклонило дискриминаторно поступање према бившим држављанима СФРЈ у погледу њиховог боравишног статуса, Закон о правном статусу је измењен и допуњен 2010. године и усклађен са Уставом. Законодавство и развој у пракси домаћих власти на тај су начин регулисали боравишни статус формално „избрисаних“ особа и одобрили им надокнаду.

СЛО / Курић (26828/06)

[Пресуда правоснажна
26.06.2012.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2016\)112](#)

1.5. Слобода вероисповести и савести/дискриминација

Заштита од дискриминације на верској основи: Да би се спречило дискриминаторно поступање због верских уверења, посебно на тржишту рада, општа гаранција у Уставу из 1991. године проширена је у Закону о верским заједницама из 2002. године и у Закону о заштити од дискриминације из 2003. године, којим изричито забрањује свако отпуштање са посла на основу верских уверења. Закон олакшава терет доказивања за тужиоце.

БГР/ Иванова (52435/99)

[Пресуда правоснажна
12.07.2007.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2012\)155](#)

Заштита приговарача савести: Да би се решило питање кршење члана 9. које се састоји у санкционисању приговарача савести који су – између ступања на снагу Устава из 1991. године и усвајања Закона о замени војних обавеза алтернативном службом из 1998. године - одбили да врше војну службу остварујући тако уставну слободу савести, парламент је 2002. године донео одлуку о амнестији.

БГР/ Стефанов (32438/96)

[Пресуда правоснажна
03.08.2001.](#)

[Коначна одлука ResDH
\(2004\) 32](#)

Заштита од дискриминације приговарача савести: Да би се отклонила дискриминација у погледу слободе вероисповести (члан 9 у вези са чланом 14), право на обављање цивилне умјесто војне или ненаоружане службе у војсци законом је дато приговарачима савести 1997. године. Након тога, право на алтернативну службу утврђено је Уставом 2001. Надаље, законом о амнестији из 2001. године предвиђено је брисање из казнене евиденције свих казни изречених пре закона из 1997. године.

ГРЧ / Тлименос (34369/97)

[Пресуда правоснажна
06.04.2000](#)

[Коначна одлука
ResDH \(2005\) 89](#)

1.6. Слобода изражавања и приступ информацијама

Уставни амандман којим се исправљају ограничења компанијама подносиоцима представки да дају информације трудницама о локацији или идентитету, или начину комуникације са клиникама за абортус у Уједињеном Краљевству: Одобрено референдумом 25. новембра 1992. године, 14. амандман на ирски устав изменио је став 3 члана 40 Устава како следи: „Држава признаје право на живот нерођене деце и, уз дужно поштовање према једнаком праву на живот мајке, својим законима гарантује поштовање и, колико је то изводљиво, својим законима прописује и брани то право. Овај став не ограничава слободу прибављања или стављања на располагање, у држави, под условима који могу бити прописани законом, информација које се односе на услуге које су законито доступне у другој држави.“ Ирски парламент је накнадно 1995.г. усвојио Закон о уређењу информација о услугама за прекид трудноће изван државе, према којем је од тада законито под одређеним условима, давање информација које ће „вероватно захтевати од

ИРС / Организације Open Door и Dublin Well Woman (14234/88 и 14235/88)

[Пресуда правоснажна
29.10.1992](#)

[Коначна одлука
DH\(96\)368](#)

стране жена у сврху коришћења услуга које се пружају ван државе за прекид трудноће и односи се на такве услуге или на лица која их пружају“ (одељак 2).

Појашњење обима Принчевог имунитета у спору око одбијања именовања на јавну функцију као последица израженог правног мишљења: Узимајући у обзир утврђено кршење чланова 10 и 13, Закон о Државном суду измењен је 2003. године како би се разјаснила надлежност Државног суда да расправља случајеве наводних кршења Конвенције од стране било ког јавног органа, укључујући појединачне поступке Принца јер се Принчев уставни имунитет односи само на Принца као шефа државе, али не и на његове појединачне поступке.

ЛИХ / Виле (28396/95)

[Пресуда правоснажна](#)
[28.10.1999](#)

[Коначна одлука](#)
[ДН\(2004\)84](#)

Ограничавање обима кривичног дела клевете: Да би се исправило кршење слободе изражавања (члан 10) и обезбедила његова делотворна заштита, 2004. године је уведена следећа измена и допуна Устава према којој се нико не може сматрати законски одговорним за изјаву која је неистинита ако је изречена у немарној доброј вери.

НОР / Бладет Тромсо АС и Пал Стенсас (21980/93)

[Пресуда правоснажна](#)
[20.05.1999.](#)

[Коначна одлука](#)
[ДН\(2002\)70](#)

1.7. Слобода удруживања / окупљања

Организовање мирних маршева без благовременог пријаве одобрења: Као одговор на утврђено кршење чланова 11. и 13, Устав, измењен 2015. године, пружа додатне гаранције за слободу окупљања и предвиђа право на спонтана окупљања за која није потребна претходна пријава. Закон о окупљањима из 2011. године дао је широку дефиницију окупљања, која укључује све врсте скупова, састанака, маршева и демонстрација и регулише процес пријављивања, посебно регистровање пријаве, одговарајућа саслушавања, процес одлучивања и учешће организатора у њему. Регулаторно тело има највише 48 сати да донесе одлуку о пријављивању организовања окупљања. У случају кашњења, пријава се сматра одобреном. Законик о управном поступку предвиђа подношење жалбе на одлуке и поступке Регулаторног тела судовима.

АРМ / Хелсиншки одбор Јерменије (59109/08)

[Пресуда правоснажна](#)
[30.06.2015.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука](#)
[СМ/ResDH\(2017\)297](#)

Увођење правног лека против одбијања одржавања скупова: Да би се исправило кршење чланова 11. и 13., оспорене одредбе прописа Закона о путном саобраћају које су власти навеле као разлог за одбијање дозволе планираног марша проглашене су неуставним 2006. године. Новим Законом о окупљању из 2015. године обавезују се општинске власти да донесу одлуку најмање 96 сати пре планираног датума одржавања скупа. Жалбе против забрана могу се поднети Окружном суду, који ће одлуку донети у року од 24 сата; његова одлука се може оспорити у року од 24 сата пред Апелационим судом.

ПОЉ / Бацковски и други (1543/06)

[Пресуда правоснажна](#)
[24.09.2007.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука](#)
[СМ/ResDH\(2015\)234](#)

1.8. Заштита имовине

Накнада за имовину национализовану под комунистичким режимом: Да би се отклонило уплитање у утврђена имовинска права, 2015. године је успостављен нови механизам надокнаде, позитивно оцењен од стране Венецијанске комисије и прихваћен од стране Уставног суда. Након тога, постигнути су значајни резултати у процесу оцењивања захтева и у броју правоснажно донетих и извршених одлука. Средства из државног буџета додељена су за покриће плаћања свих одштетних захтева.

АЛБ / Манушаке Путо и други (604/07)

[Пресуда правоснажна](#)
[23.03.2015.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука](#)

[CM/ResDH\(2018\)349](#)

Заштита од престанка власништва и/или права коришћења у сврху спровођења државних грађевинских пројеката: У циљу спровођења уставне гаранције заштите имовинских права, законом о „експропријацији за потребе друштва и државе“ из 2006. године регулисан је судски поступак експропријације, укључујући право на накнаду. Његов обим такође обухвата ометање коришћења смештаја. Уставни суд је одлуком из 2009. године потврдио уставност одредаба и поставио смернице за примену за домаће судове.

Након тога, Устав је измењен и допуњен у децембру 2015. године како би укључио начео заштите имовине те допушта ограничења само законом у јавном интересу.

*АРМ / Минасијан и
Сетеоријан (27651/05+)*

[Пресуда правоснажна
23.09.2009.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2015\)191](#)

АРМ / Сафарјан (576/06)
[Пресуда правоснажна
21.04.2016.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2017\)133](#)

1.9. Изборна права

Заштита гласачких права кипарских Турака: Да би се исправила немогућност кипарских Турака да гласају (чланови 3, Протокол бр. 1 и 13) и у складу са уставном гаранцијом гласачких права за све грађане, Законом из 2006. године о „остваривању права гласа и права да се буде изабран од стране припадника турске заједнице са уобичајеним пребивалиштем на слободној територији Републике“ омогућава се остваривање права гласа и права да се буде изабран на парламентарним, општинским и локалним изборима кипарских држављана турског порекла који обично бораве у Републици Кипар. Такође им је дато право гласа на председничким изборима.

КИП / Азиз (69949/01)

[Пресуда правоснажна
22.09.2004.](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2007\)77](#)

Заштита гласачких права затвореника: Да би се укинула општа уставна забрана гласачког права затвореника, Устав је измењен и допуњен 2011. године како би се омогућило гласање затвореницима осуђеним за „кривична дела мале тежине“. Изборни закон је прилагођен сходно томе. Новим уставним амандманом из 2017. године искључује се право гласа само оних лица која су у затвору због осуде за посебно тешко кривично дело.

*ГРУ / Рамишвили
(48099/08)*

[Пресуда правоснажна
31.05.2018.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2019\)49](#)

Заштита од одузимања посланичког места: Да би се исправила дисквалификација посланика који се баве било којом професионалном активношћу услед примене уставне одредбе из 2001. године, Устав је измењен и допуњен 2008. године тако да предвиђа да се посебним законом могу дефинисати одређене професионалне активности чије би се обављање могло забранити.

ГРЧ/ Ликурезос (33554/03)

[Пресуда правоснажна
15.09.2006.](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2010\)171](#)

Заштита гласачких права онеспособљених лица: Ради укидања уставног одузимања бирачког права онеспособљеним лицима, Устав је измењен и допуњен 2012. године (а одговарајуће спецификације уведене су у Грађански законик и Изборни поступак 2013. године) како би се утврдило да су судови дужни да у сваком појединачном случају одлуче да ли личне околности сваког онеспособљеног лица оправдавају или не задржавање старатељства и ограничење његових бирачких права.

МАЂ / група Алајош Кис
(38832/06)

[Пресуда правоснажна](#)
[20.08.2010.](#)

[Извештај о деловању](#)

Увођење делотворних правних лекова у изборним стварима: Да би се решило питање постизборних спорова око заступљености националних мањина у парламенту и недостатка судске ревизије у погледу тумачења предметног изборног законодавства, законодавном реформом из 2015. године успостављени су Стално изборно тело и Централни изборни биро као два аутономна тела. Према пракси Уставног суда, одлуке Централног изборног бироа представљају управне акте по основу надлежности и заинтересоване стране могу да их оспоре пред редовним управним судовима.

РУМ / Гросару (78039/01)

[Пресуда правоснажна](#)
[02.06.2010.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука](#)
[CM/ResDH\(2016\)322](#)

Заштита посланичких мандата од превременог престанка: Да би се решило питање оспорене праксе мандата које контролишу странке због захтева за подношење бланко оставки, а самим тим и могућег превременог престанка посланичких мандата у случају разлика, Уставом из 2006. године измењена су правила и предвиђена је слобода посланика да своје мандате ставе на располагање политичкој странци на чији су предлог били изабрани и уведен је правни лек уставне жалбе. Након две резолуције Парламентарне скупштине СЕ из 2008. и 2010. године, 2011. године усвојен је Закон о изменама и допунама Закона о избору народних посланика којим се укидају „мандати којима управља странка“ и бланко оставке, узимајући у обзир Заједничко мишљење Венецијанске комисије и ОСЦЕ-а/ОДИХР-а. Према Закону о Уставном суду из 2007. године Уставни суд има искључиву надлежност да испитује изборне спорове и може укинути одлуке које нису у складу са Европском конвенцијом о људским правима и тако обезбедити правну основу за одштетне захтеве.

СЕР / Пауновић и
Миливојевић (41683/06)

[Пресуда правоснажна](#)
[24.08.2016](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука](#)
[CM/ResDH\(2017\)193](#)

Заштита од трајне и неповратне неподобности након поступка опозива: У септембру 2012. године, у контексту преиспитивања првог законодавног покушаја да се укине трајна забрана кандидовања на парламентарним изборима подносиоцу представке, Уставни суд Литваније је утврдио да су уставни амандмани неопходни како би се домаћи закон ускладио са чланом 3. Протокола бр. 1.

Након неколико неуспешних покушаја да се усвоје неопходни уставни амандман, он је усвојен 21. априла 2022. године и ступио на снагу 22. маја 2022. Према овом амандману, свако лице уклоњено са функције или чији је посланички мандат у литванском парламенту (Сеимас) опозван неће бити подвргнут „трајној и неповратној“ забрани кандидовања на парламентарним изборима, већ ће моћи да се кандидује за Сеимас након периода од „најмање десет година“. Сходно томе, подносилац сада има право да се пријави за регистрацију и да се кандидује на будућим парламентарним изборима.

ИТА / Паккас (34932/04)

[Пресуда правоснажна од](#)
[06/01/2011](#)

[Коначна одлука](#)
[CM/ResDH\(2022\)253](#)

1.10. Право на образовање

Заштита од дискриминације у приступу школама: Да би се нарочито елиминисала дискриминација коју трпе деца чији је матерњи језик француски и која живе у одређеним окружима где се говори холандски, а нису била у могућности да прате наставу на

БЕЛ / Белгијски језички
случај (1474/62)

[Пресуда правоснажна](#)
[23.07.1968.](#)

француском језику, 1970. године спроведене су и довршене законодавне – укључујући уставне – и институционалне реформе.

Те реформе су укључивале признавање и организацију холандске, француске и немачке заједнице и фламанске, валонске и бриселске регије. Шест удаљених округа / комуна обухваћених пресудом постало је саставни део фламанске регије. Да би се подстакла културна хомогеност језичких заједница, постало је легитимно да се образовање на француском језику које се пружа у тим окрузима ограничи на децу која говоре француски и живе тамо са родитељима. Тако је пријављено да је дискриминација чисто по основу становања коју је уочио Европски суд нестала као резултат горенаведених реформи.

[Коначна одлука
12.04.1972.](#)

[Меморандум белгијске
владе \(1972\)](#)

2. ПРОМЕНЕ У СУДСКОЈ ПРАКСИ УСТАВНИХ СУДОВА

2.1. Заштита од протеривања / депортације

Унапређена заштита од злостављања у случају протеривања: Да би пружио делотворну заштиту од протеривања након кршења члана 3. утврђеног пресудом ЕСЉП-а, Уставни суд је брзо променио своју праксу. Тако је заштита проширена и на случајеве где је ризик по живот или здравље долазио од недржавних актера, а не само, као што је раније био случај, од државних органа. Накнадна промена праксе кодификована је 2002. године изменама и допунама Закона о странцима из 1992. године.

АУС / Ахмед (25964/94)

[Пресуда правоснажна
17.12.1996.](#)

[Коначна одлука
ResDH\(2002\)99](#)

Пружање заштите од злостављања у случају аутоматског одбацивања захтева за азил: Да би се исправило непостојање судског преиспитивања захтева за азил које је утврдио ЕСЉП и које је доводило до кршења чланова 13. и 3, Уставни суд је 2008. године укинуо одредбу Закона о боравку странаца на територији којом је спречавана тужба против решења о административном протеривању. Тужба против решења о административном протеривању има аутоматски суспензивно дејство.

ЧР / Диало (20493/07)

[Пресуда правоснажна
28.11.2011.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2013\)141](#)

2.2. Заштита права у притвору

Преглед законитости притвора: Да би обезбедио правни лек за законитост продужења притвора након кршења чланова 5. и 6, Уставни суд је 2017. године променио своју праксу проглашавања уставних жалби неприхватљивим на основу тога што је усвојена нова одлука о продужењу притвора или зато што је окривљени пуштен пре него што је Уставни суд донео одлуку. Осим тога, Уставни суд је изменио судску праксу закључивши да упућивање на друге кривичне поступке који су у току не може оправдати продужење притвора и да представља кршење претпоставке невиности.

ХРВ / Крњак (11228/10)

[Пресуда правоснажна
28.11.2011.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)200](#)

Осигурање претпоставке невиности и надокнада за превентивни притвор: Да би решио питање оспораване праксе домаћих судова у погледу начела претпоставке невиности у контексту захтева за одштету за истражни притвор након ослобађајуће пресуде услед недостатка доказа, Уставни суд је у пресуди од 2017. године узео у обзир недавну релевантну праксу Европског суда за људска права и посебно навео да је захтевање од лица да пружи доказ о својој невиности у оквиру поступка надокнаде неразумно и да представља напад на претпоставку невиности.

ШПА/ Тендам (25720/05)

[Пресуда правоснажна
13.10.2010.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)344](#)

Ограничавање могућности тужилаштва да продужи притвор: Да би исправно незаконито продужење притвора које је утврдио ЕСЉП (кршење члана 5), Уставни суд је 2017. године одредио трајање рока за тражење продужења притвора. Навео је да је рок од пет дана пре истека текућег периода перемпторни рок и поновио да непоштовање тог рока доводи до губитка права на тражење продужења притвора. Пре тог појашњења, 2016. године је измењен и допуњен Закон о кривичном поступку тако да предвиђа да истражни судија образложеном одлуком одбија захтев за продужење притвора без одржавања судске расправе ако тужилац не испоштује рок.

МДА/ Иалатов (65324/09)

[Пресуда правоснажна
12.12.2017.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)329](#)

2.3. Приступ и делотворно функционисање правосуђа

<p>Реформа правосуђа и убрзање поступка: Да би се осигурала примена начела забране кажњавања без закона садржаног у члану 7, правни оквир у Албанији је побољшан од 2001. године. Надаље, 2004. године Уставни суд је закључио да је вршење судске власти под судском контролом виших судова. Професионалне способности судија редовно оцењује Високи савет правосуђа, који такође може отпустити судију у случају професионалне неспособности.</p>	<p><i>АЛБ / Алимучај (20134/05)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 09.07.2012.</p> <p>Извештај о акцији</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2016)102</p>
<p>Делотворан приступ апелационим судовима: Да би се одобрио приступ суду, Уставни суд је 2012. године изменио праксу у погледу рокова за додатне поднеске у жалбеном поступку. Прогласио је одређене одредбе, које су довеле неуставности истека рокова за жалбу под околностима над којима лице нема контролу, и навео да се домаћим судовима не сме дозволити неограничено дискреционо право при одлучивању о прихватљивости жалби. Рокови за подношење правних жалби Касационом суду први пут су продужени у измењеном Законику о кривичном поступку из 2009. године, а 2012. године Нацртом закона о кривичном поступку продужен је рок за жалбу и дата су јасна правила о роковима за додатне поднеске у жалбеном поступку.</p>	<p><i>АРМ / Мамиконјан (25083/05)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 04.10.2010.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2015)142</p>
<p>Адекватно образложење судских одлука: Ради спровођења захтева правичног суђења након пресуде Европског суда за људска права, Уставни суд је у својим оценама из 2010. године подвукао уставну неопходност образложења пресуда домаћих судова.</p>	<p><i>АРМ / Шолохов (40358/05)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 31.10.2012.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2015)116</p>
<p>Заштита начела једнакости страна: Да би гарантовао право на правично суђење у судским поступцима, Уставни суд је 1985. године прогласио неуставним одредбе Кодекса о храни које се односе на неједнакост поступања између стручњака Савезног завода за контролу хране и вештака одбране који је саслушан само као сведок.</p>	<p><i>АУС / Бониш (8658/79)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 06.05.1985.</p> <p>Коначна одлука DH (87)1</p>
<p>Приступ суду и убрзани правни лек против претерано дугачких поступака: Да би обезбедио делотворан приступ суду који се захтева чланом 6 став 1, Уставни суд је 2004. године одлучио да је дошло до повреде уставних права на суђење у разумном року и на приступ суду. Наложито је дотичном суду да донесе одлуку у предмету у року од годину дана и тужиоцу досудило накнаду. Тако је развој судске праксе Уставног суда створио нови домаћи правни лек за наводна кршења права на приступ суду, посебно у погледу дужине поступка.</p>	<p><i>ХРВ / група Кутић (48778/99)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 01.06.2002.</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2006)3</p>
<p>Побољшана правила о правилном извођењу доказа на суђењима: Да би обезбедио делотворно право на правично суђење, Уставни суд је 2013. године изменио своју судску праксу у складу са налазима ЕСЉП-а. Посебно је истакнута важност адекватног објашњења при оцени доказа у кривичном поступку. Надаље, у другој одлуци из 2013. године, Уставни суд је још једном поновио налазе ЕСЉП -а, констатујући да се право на</p>	<p><i>ХРВ / Ајдарић (20883/09)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 04.06.2012.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука</p>

<p>правично суђење не може сматрати делотворним ако суд није заиста саслушао захтеве и запажања странака.</p>	<p>CM/ResDH(2016)38</p>
<p>Обезбеђивање приступа Уставном суду за преиспитивање уставне жалбе: Да би заштитио право на приступ суду, Уставни суд је 2013. године изменио праксу у погледу исправљања сопствених грешака када је уставну жалбу прогласио неприхватљивом из процедуралних разлога, а појединац тражи исправку такве грешке. Тако Уставни суд пре свега узима у обзир захтев подносиоца за исправку као предлог за обнављање поступка, а затим разматра меритум уставне жалбе.</p>	<p><i>ХРВ / Чатовски (38280/10)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 23.01.2013.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2015)61</p>
<p>Приступ Уставном суду: Да би проширио опсег свог преиспитивања, Уставни суд је 2014. године променио своју судску праксу прихватајући уставне жалбе у погледу одлука Врховног суда којима су жалбе по правним питањима проглашене неприхватљивим јер их није поднео чак ни квалификовани адвокат иако је дотична странка била адвокат.</p>	<p><i>ХРВ / Омеровић (бр. 2) (22980/09)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 14.04.2014.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2016)57</p>
<p>Заштита од претераног формализма: Да би решио питање ускраћивања приступа суду због претерано формалистичког тумачења процедуралног захтева за подношење тужбе за накнаду штете, Уставни суд је почео да мења своју судску праксу 2014. године. Врховни суд је такође следио ту оцену 2017. године. Уставни суд је 2019. године потврдио ту судску праксу сматрајући одбацивање захтева за накнаду штете због неправилног подношења захтева за исправљање превише формалистичким.</p>	<p><i>ХРВ / Бувач (47685/13)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 06.09.2018.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2019)72</p>
<p>Убрзање поступка и делотворан правни лек: Да би убрзао управне поступке и увео брзи правни лек, како се захтева члановима 6 став 1 и 13, Уставни суд је изменио своју дотадашњу правну доктрину и ускладио своју судску праксу са стандардима Конвенције. Пре пресуде Европског суда за људска права, Уставни суд је искључио период поступка пред управним органима приликом процене укупне дужине поступка. Године 2007. изјавио је да ће узети у обзир горепоменути период током којег је предмет био у току.</p>	<p><i>ХРВ / Почуча (38550/02)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 29.09.2006.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2018)429</p>
<p>Допуштеност уставних жалби: Да би отклонио кршење права на приступ суду, Уставни суд је 2012. године прогласио неуставном одредбу Закона о парничном поступку према којој је жалба по правним питањима допуштена само ако се одлука апелационог суда тицала питања од пресудне правне важности. Суд је такође навео да та одредба не дефинише јасне критеријуме за те ситуације. Након тога, новим законом усвојеним 2013. године дефинисани су критеријуми и рокови за поштовање уставне жалбе након жалбе пред касационим судом.</p> <p>Да би се исправио претерани формализам правила о прихватљивости Уставног суда (кршење члана 6 став 1 утврђено од стране ЕСЉП-а), Уставни суд је 2003. године изменио своју праксу допуштајући истовремено увођење ванредне жалбе и уставне жалбе усмерене против одлука ниже надлежности. Након тога, Парламент је 2004. године изменио и допунио закон о Уставном суду прописујући да ванредна жалба, чија</p>	<p><i>ЧР / Адамицек (35836/05)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 12.01.2011.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2013)58</p> <p><i>ЧР / Водаренска Акциова Спољност, А.С. (73577/01)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 07.07.2004.</p>

<p>прихватљивост у потпуности зависи од дискреционе оцене надлежног органа, не мора нужно да буде исцрпљена пре него што се предмет проследи Уставном суду.</p>	<p>Коначна одлука CM/ResDH(2008)27</p>
<p>Приступ управним судовима: Да би одобрио приступ суду, Уставни суд је 2001. године одлучио да укине административни део Закона о парничном поступку, према којем судови нису били надлежни за преиспитивање управних процедуралних одлука. Након реформе горенаведеног Кодекса 2003. године, подносиоци представки могу затражити поништавање одлуке која се односи на акт управног органа у случају кршења њихових права.</p>	<p><i>ЧР / Килиан (48309/99)</i> Пресуда правоснажна 06.06.2005.</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2006)70</p>
<p>Нема ретроактивне примене кривичног закона: Да би спровео начело да нема некажњавања без закона из члана 7, Уставни суд је 2014. године закључио да је широки појам геноцида предвиђен Кривичним законом из 2003. (који је укључивао друштвене и политичке групе у распон заштићених група), био у складу са Уставом, али да није могао да се примењује ретроактивно. Органи тужилаштва и домаћи судови прилагодили су своју праксу узимајући у обзир навод Уставног суда и пресуду ЕСЉП-а. Стога се власти сада уздржавају од ретроактивног гоњења и осуде за геноцид политичких група. Сходно томе, 2016. године Врховни суд је потврдио ослобађајућу пресуду једном лицу по оптужбама за геноцид.</p>	<p><i>ЛИТ / Василиаускас (35343/05)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 20.10.2015.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2017)430</p>
<p>Омогућавање обнављања кривичног поступка: Ради отклањања неправичности појединих кривичних поступака које је установио ЕСЉП, Уставни суд је у својој <i>sentenzi additivi</i> из 2011. године закључио да одредба Законика о кривичном поступку није довољна јер не даје могућност преиспитивања одлуке након пресуде Европског суда за људска права, те је накнадно протумачио одредбу горенаведеног Законика као допуштање обнављања кривичног поступка на основу пресуде ЕСЉП-а.</p>	<p><i>ИТА / Брачи (36822/02)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 15.02.2006.</p> <p>Извештај о деловању Коначна одлука CM/ResDH(2014)102</p>
<p>Правичност кривичног поступка: Да би решио питање налаза о непристрасности суда, Уставни суд је 1996. године прогласио неуставном одредбу Законика о кривичном поступку која није искључивала судију који је учествовао у претходном поступку ради процене кривице истог оптуженог.</p>	<p><i>ИТА / Рохас Моралес (39676/98)</i></p> <p>Пресуда правоснажна 16.02.2001.</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2008)51</p>
<p>Допуштеност уставних жалби: Да би побољшао приступ суду, Уставни суд је 2010. године изјавио да је, у случају истовременог подношења жалбе по правним питањима и уставне жалбе, уставна жалба прихватљива тек након одлуке Врховног суда о жалби. Међутим, сматра се да је законски рок за подношење уставне жалбе сачуван.</p> <p>Измењена је пракса израчунавања законског рока за подношење уставне жалбе.</p>	<p><i>СВК / Ставебна</i> <i>Сполочност Татри</i> <i>Попрад, С.Р.О. (7261/06)</i> Пресуда правоснажна 03.08.2011.</p> <p>Извештај о деловању</p> <p>Коначна одлука CM/ResDH(2012)221</p> <p><i>СВК / Франек (14090/10)</i> Пресуда правоснажна 11.05.2014.</p>

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2015\)12](#)

Осигурање начела правне сигурности: Пракса Уставног суда измењена је ради јачања заштите од неоправданог мешања у правоснажне, обавезујуће и извршне пресуде како се захтева чланом 6 став 1. Пре пресуде Европског суда за људска права, Уставни суд је 2015. године усвојио једнообразно мишљење према којем бои се ванредни правни лек могао користити за поништавање правоснажних судских одлука у случајевима неслагања око оцене чињеница или правних закључака које су судови донели у редовном поступку. Након пресуде Европског суда за људска права, Уставни суд је примењивао судску праксу усклађену са конвенцијом.

*СВК/ Нацрт - Ова А.С.
(72493/10)*

[План деловања](#)

[Пресуда правоснажна
09.09.2015.](#)

Непристрасност већа Уставног суда: Да би отклонио пристрасност Уставног суда у одлукама о разрешењу (противно члановима 6. став 1. и 13), Уставни суд је развио своју судску праксу и успоставио оперативни систем у вези са искључењем судија који су учествовали у поступцима по истом предмету пред нижим судовима било у својству вештака (2007) или судије (2017).

*СЛО / Сварц и Кавник
(75617/01)*

[Пресуда правоснажна
08.05.2007.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)213](#)

Побољшана правила о извођењу доказа у кривичном поступку : Уставни суд је 2011. године донео пресуду којом се забрањује гоњење осумњиченог на основу незаконито прибављених доказа. Посебно је сматрао да се оптуживање некога за кривично дело не може заснивати на доказима прибављеним као резултат незаконитих истражних или претресних мера. Надаље, Виши специјализовани суд је у периоду од 2014. до 2017. године издао низ препорука из праксе које се такође односе на судску праксу ЕСЉП-а о делотворности права на одбрану у кривичним поступцима и приликом процене ваљаности одрицања од права на правног заступника и других процесних права. Пресуде у поступцима који се воде у одсуству адвоката, где је учешће адвоката било обавезно, треба укинути.

УКР / Боротјук (33579/04)

[Пресуда правоснажна
16.03.2011.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2017\)295](#)

2.4. Заштита приватног живота

Уставни лек против загађења буком: У циљу заштите права на поштовање приватног и породичног живота према члану 8, свим правосудним органима дате су смернице у пресуди Уставног суда из 2011. године. У тој пресуди је, у складу са судском праксом Европског суда за људска права, наведено да би пасивност или нерад управе која толерише загађење буком која доводи до деградације животне средине била незаконита и супротна Уставу. Надаље, пропусти који су изазвали кршење основног права могу бити предмет жалбе „ампаро“.

*ШПА/ Мартинез
Мартинез (21532/08)*

[Пресуда правоснажна
18.01.2012.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2017\)223](#)

Заштита приватног живота: Да би отклонио кршење члана 8, због одбијања домаћих судова да забране објављивање сензационалистичких фотографија које се тичу приватног живота Принцезе, Уставни суд је изменио своју судску праксу и узео у обзир образложење ЕСЉП-а у погледу на обавезу држава да штите право на контролу употребе својих слика.

*HEM/ Фон Хановер
(59320/00)*

[Пресуда правоснажна
24.09.2004.](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2007\)124](#)

Једнакост поступања у родитељском притвору: Ради отклањања дискриминаторног поступања према очевима у погледу старатељства над дететом које је рођено ван брака (члан 8. у вези са чланом 14), Савезни уставни суд је 2010. године констатовао да је одредба о родитељском старатељству родитеља који нису у браку једно с другим није бла у складу са Уставом јер је отац у начелу био искључен из родитељског старања над својим дететом, уколико мајка детета није пристала на то. Стога је наложио прелазни пропис, с обзиром на то да на предлог родитеља Породични суд треба да одреди заједничко или делимично заједничко старатељство, ако је то у најбољем интересу детета. Након тога, Законом о реформи родитељског старатељства родитеља који нису у браку из 2013. године предвиђа се да ће се на предлог родитеља одобрити заједничко старатељство уколико то није у супротности са најбољим интересом детета. Тај интерес се претпоставља ако мајка не достави разлоге који би могли бити у супротности са таквим заједничким старатељством и ако такви разлози нису очигледни суду.

HEM/ Заунегер (22028/04)

[Пресуда правоснажна
03.03.2010.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2014\)163](#)

Приступ информацијама о биолошким родитељима: Да би исправио недостатак приступа информацијама о сопственом пореклу које је ЕСЉП утврдио у погледу члана 8, Уставни суд је 2013. године неуставном прогласио одредбу о забрани приступа усвојеним лицима информацијама које се тичу њихових биолошких мајки без могућности да суд провери вољу мајки. До усвајања новог нацрта закона, домаће судије могу тако да контактирају са биолошком мајком како би потврдиле њену тренутну вољу. Касациони суд је 2017. године потврдио овај став.

ИТА / Годели (33783/09)

[Пресуда правоснажна
18.03.2013.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2015\)176](#)

Забрана дискриминације грађанске заједнице истополних парова закључене у иностранству: Да би успоставио једнако поступање без обзира на сексуалну оријентацију (члан 14 у вези са чланом 8) у погледу права боравка, Уставни суд је 2010. године признао право на добијање боравишне дозволе из породичних разлога истополном страном партнеру. Касациони суд је 2012. потврдио законску могућност позивања на иста права која су одобрена хетеросексуалним паровима. Надаље, 2016. године је усвојен Закон о грађанској заједници посвећених и стабилних истополних веза којим се дозвољава правно признање, а страном партнеру омогућава да добије дозволу боравка у породичне сврхе.

*ИТА / Тадеучи и Макол
(51362/09)*

[Пресуда правоснажна
30.09.2016.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)125](#)

Приступ тужби за очинство за децу рођену ван брака: Да би отклонио немогућност утврђивања очинства на основу тога што су истекли релевантни рокови застарелости (члан 8), Уставни суд је изменио своју дотадашњу судску праксу и 2016. године констатовао да институција застаре од једне године од рођења детета треба да се примењује само у случају тужби које је поднела мајка или законски заступник детета, а не и на тужбе које је покренуло дете, без обзира на датум рођења детета. Претходно је, 2008. године, Уставни суд прецизирао да се незастаривост тужби за утврђивање очинства, предвиђено Законом бр. 288/2007 и новим Грађанским закоником, примењује само на децу рођену након ступања на снагу новог закона.

*РУМ/ Калин и други
(25057/11)*

[Пресуда правоснажна
19.10.2016.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)418](#)

Мере заштите у вези са налогом за приступ и права на старатељство: Да би исправио непредузимању одговарајућих и делотворних корака за спровођење налога за административни приступ који се тиче права на старатељство према члану 8, Уставни суд је 2003. године утврдио да је неколико одредаба Закона о браку и породичним односима примењивих на старатељство и организовање приступа неуставно. Након тога, домаћим судовима је дата надлежност да одлучују о организовању старатељства и приступа. Случајеви везани за односе између родитеља и деце разматрају се приоритетно. Надаље, након 2004. године центрима за социјални рад више није било дозвољено да издају управне налоге за приступ.

*СЛО / Еберхард и М.
(8673/05)*

[Пресуда правоснажна
01.03.2010.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2017\)396](#)

Спровођење права на поновну промену пола: Да би се исправило одбијање домаћих судова да прихвате подносиоачеве захтеве за промену пола имајући у виду недостатак правног предуслова за немогућност стварања потомства, Уставни суд је 2017. године поништио одредбу Грађанског законика која је као претходни услов садржала упућивање на трајну неспособност стварања потомства за одобрење за поновну промену пола. Стога тога такав захтев више није неопходан.

ТУР / Ј.Ј. (14793/08)

[Пресуда правоснажна
10.06.2015.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)395](#)

Заштита од пресретања разговора који се воде преко мобилних телефона: Да би отклонио недостатак судског одобрења за пресретање разговора који се воде преко мобилних телефона, Уставни суд је 2012. године закључио да је потребно прибавити *ex post facto* одобрење председника Врховног суда или посебно овлашћеног судије за оперативне мере без обзира на то што је дотична мера прекинута пре мање од 72 сата. То тумачење постало је обавезујуће за све државне органе и стога служи као правни лек за кршење.

*ЛВА / Меиманис
(70597/11)*

[Пресуда правоснажна
21.10.2015.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2017\)211](#)

2.5. Слобода изражавања

Либерализација регионалног и локалног радиодифузног емитовања и кабловског и сателитског емитовања: Да би заштитио слободу преношења информација или идеја, Уставни суд је 1995. прогласио оспорене одредбе неуставним. Након тога, регионално и локално радио-емитовање и кабловско и сателитско емитовање либерализовани су 1997. године. Међутим, национална земаљска телевизија и радио остају монополи поверени Аустријској радиодифузној компанији. Судску контролу над одлукама донетим према Закону о регионалној радио-дифузији и Закону о кабловском и сателитском емитовању врши Комисија од седамнаест чланова, од којих би девет требало да буду судије. Поступак следи процедуру утврђену Законом о управном поступку из 1991. године.

*АУС / Informationverein
Lentia (13914/88)*

[Пресуда правоснажна
24.11.1993.](#)

[Коначна одлука
DH\(98\)142](#)

***Exceptio veritatis* у поступку за клевету:** Да би решио питање уплитања у слободу изражавања због осуде посланика за увреду Владе (члан 10.), Уставни суд је 1993. године закључио да ће судска пракса ЕСЉП-а представљати критеријум за тумачење уставних норми којима се штите основна права и да ће се директно примењивати у шпанском правном поретку. Као последица тога, Врховни суд је прихватио прихватљивост начела *exceptio veritatis* у поступку за клевету.

ШПА / Кастелс (11798/85)

[Пресуда правоснажна
23.04.1992.](#)

[Коначна одлука
DH\(95\)93](#)

Exceptio veritatis у поступку за клевету: Да би решио питање мешања у слободу изражавања због осуде политичара за клевету државног службеника (члан 10), Уставни савет је 2011. године прогласио супротно Уставу законску одредбу Закона о слободи штампе из 1881. године, која онемогућава да се лица гоњена за клевету ослободе одговорности доказивањем истинитости клеветничких чињеница када те чињенице датирају више од десет година уназад.

ФРА/ Мамер (12697/03)
[Пресуда правоснажна](#)
[07.02.2007.](#)

[Коначна одлука](#)
[CM/ResDH\(2011\)104](#)

Ограничења посланичког имунитета: Да би решио питање немогућности покретања кривичног поступка због клевете против посланика који уживају парламентарну привилегију супротно члану 10, Уставни суд је 2014. године изменио судску праксу. Утврдио је да парламентарна привилегија заснована на одредби Устава не би требало да се проширује на изјаве које немају везе са вршењем парламентарне функције. Ако у судском поступку законодавно веће изјави да понашање једног од његових чланова спада у домен имунитета предвиђеног Уставом, судија ће покренути сукоб државних овлашћења пред Уставним судом.

ИТА/ Патроно, Кашини и Стефанели (10180/04)
[Пресуда правоснажна](#)
[20.07.2006.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука](#)
[CM/ResDH\(2016\)119](#)

Допуштеност уставних жалби на слободу говора: Да би решио питање осуђујуће пресуде новинара и новинских компанија у поступцима грађанске клевете ради заштите личности којом се крши члан 10, Уставни суд је 2015. године изменио своју судску праксу оцењујући њихове меритуме жалби у вези са грађанском клеветом. Такође узима у обзир тест сразмерности који је развио ЕСЉП.

СВК/ Солтез (11867/09)

[Пресуда правоснажна](#)
[22.01.2014.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука](#)
[CM/ResDH\(2019\)167](#)

2.6. Слобода окупљања и удруживања

Спонтани скупови: Да би отклонио несразмерно ограничење слободе окупљања супротно члану 11, Уставни суд је 2008. године утврдио да је неуставно забранити мирно окупљање само зато што није дато претходно обавештење у посебним околностима случаја јер би могло бити прикладно одмах организовати демонстрације као одговор на неки политички догађај. Тиме је укинута оспорена одредба Закона из 1989. године о праву на окупљање, којом се предвиђала таква забрана. Након те одлуке, претходно обавештење пре одржавања демонстрација више није потребно.

МАЂ/ Букта (25691/04)

[Пресуда правоснажна](#)
[17.10.2007.](#)

[Коначна одлука](#)
[ResDH\(2010\)54](#)

2.7. Дискриминација

Недискриминација на основу националности у погледу права на хитну помоћ: Да би свим грађанима без дискриминације обезбедио право на хитну помоћ (члан 14), Уставни суд је 1998. године са моменталним правним дејством поништио одредбе којима се право на хитну помоћ задржава за држављане. Одступио је од уобичајене праксе одлагања пуног дејства пресуде за неки будући датум. Парламент је затим усвојио нов закон који предвиђа да измене и допуне Закона о осигурању за случај незапослености буду унете 1998, а не 2000. године.

АУС/ Гаигусуз (17371/90)

[Пресуда правоснажна](#)
[16.09.1996.](#)

[Коначна одлука](#)
[ResDH\(1998\)372](#)

2.8. Заштита имовине

Заштита од исељења: Да би решио питање непостојања процесних гаранција у поступцима исељења (члан 8), Уставни суд је 2014. године изменио судску праксу. Констатовао је да постоји обавеза надлежних грађанских судова да примене тест сразмерности и неопходности у случајевима исељења. Након горенаведене одлуке Уставног суда, Врховни суд је признао да домаћи судови имају обавезу да примене тест сразмерности у случајевима исељења.

ХРВ / Бједов (42150/09)

[Пресуда правоснажна
29.08.2012.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2018\)237](#)

Индексирање износа које су досудили домаћи судови: Законодавство које предвиђа трошкове живота као индекс за обрачун накнада Уставни суд је 2002. године прогласио неуставним услед недостатка јасноће и предвидљивости. Године 2004. Парламент је изменио и допунио законе којима се уређује социјално осигурање жртава Чернобиља. Новим законом се предвиђа нов систем накнада индексације који се заснива на стопи инфлације која се користи за обрачун савезног буџета за наредну финансијску годину.

РУС / Бурдов (59498/00)

[Пресуда правоснажна
04.09.2002.](#)

[Коначна одлука
ResDH\(2004\)85](#)

Накнада за губитак права својине: Да би исправио несразмерно ометање услед експропријације земљишта на основу јавне користи које представља кршење члана 1 Протокола бр. 1, Уставни суд је 2003. године неуставном прогласио одредбу Закона о експропријацији према којој су захтеви за враћање имовине заузете у сврху јавног коришћења застарели 20 година након заузимања. Ова одредба је тако ништавна.

*ТУР / И.П.С. и други
(26338/95)*

[Пресуда правоснажна
15.12.2004.](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2007\)98](#)

2.9. Изборна права

Заштита изборних права осуђених лица: Да би отклонио забрану гласачких права осуђених затвореника којом се крши члан 3. Протокола бр. 1, Уставни суд је својом одлуком из 2015. године укинуо аутоматски губитак гласачких права за кривична дела са умишљајем за све време трајања казне, чак и када осуђено лице није било притворено због одгађања казне или превременог пуштања на слободу. Сада су само лица која служе затворске казне за кривична дела са умишљајем искључена из гласања током извршења казне у затвору.

ТУР / Соилер (29411/07)

[Пресуда правоснажна
20.01.2014.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2019\)147](#)

Право гласа затвореника: Да би окончао на Уставу засновану аутоматску општу забрану гласачких права свих осуђених преступника у притворским објектима, за коју је утврђено да крши члан 3. Протокола бр. 1, Уставни суд је у својој пресуди из 2016. године потврдио императивну природу одговарајуће уставне одредбе и посебан сложени поступак који би био потребан за њену измену. Уочено је, међутим, да савезни законодавац може оптимизовати систем кривичних казни тако да одређени облици лишења слободе не би за собом повлачили одузимање бирачког права. Године 2017. је ступила на снагу одредба Кривичног законика која је била у складу са горенаведеним решењем којим се уводи нови облик кажњавања: рад у заједници, који се може изрећи за извршење кривичних дела лаке или средње тежине или у случају тешког кривичног дела извршеног први пут. Рад у заједници укључује смештај осуђених лица у „поправне центре“, где притвореници задржавају своје право гласа.

*РУС / Анчугов и Гладков
(11157/04)*

[Пресуда правоснажна
09.12.2013.](#)

[Извештај о деловању](#)

[Коначна одлука
CM/ResDH\(2019\)240](#)

2.10. Ne bis in idem

Заштита од осуђујућих пресуда у кривичним и управним кривичним поступцима за исте чињенице: Да би се исправила осуђујућа пресуда у погледу чињеница које су већ биле предмет претходне судске одлуке (члан 4. Протокола бр. 7), Уставни суд је 1996. године укинуо одредбе Закона о друмском саобраћају које су биле извор кршења. Као резултат тога, окружне управе су изгубиле своју надлежност у предметима у надлежности кривичних судова.

АУС / Градингер (15963/90)
[Пресуда правоснажна](#)
[23.10.1995.](#)

[Коначна одлука](#)
[DH\(97\)501](#)

Заштита од двоструких осуђујућих пресуда у кривичним и прекршајним поступцима за исто дело: Уставни суд је 2012. године изменио своју судску праксу како би је ускладио са судском праксом Европског суда за људска права да би се обезбедила примену начела *ne bis in idem*. Нека тела (Управа за индиректно опорезивање, Пореска управа и Тужилаштво) такође су усвојили смернице за процесне радње у кривичним и прекршајним предметима.

БИХ / Муслија (32042/11)
[Пресуда правоснажна](#)
[14.04.2014.](#)

[Извештај о деловању](#)
[Коначна одлука](#)
[CM/ResDH\(2017\)30](#)

ДОДАТАК 1 - ИНДЕКС ПРЕДМЕТА

АЛБ / Алимучај (20134/05).....	17	МДА/ Исламов (65324/09).....	16
АЛБ / група Чака (44023/02+).....	5	НЕМ/ Заунегер (22028/04).....	21
АЛБ / Лашка и Лика (12315/04).....	5	НЕМ/ Фон Хановер (59320/00).....	21
АЛБ / Манушак Путо и други (604/07).....	13	НОР / Бладет Тромсо АС и Пал Стенсас (21980/93).....	13
АЛБ / Марини (3738/02+).....	5	ПОЉ / Бацковски и други (1543/06).....	13
АЛБ / Мишђони (18381/05).....	4	РУМ / Гросару (78039/01).....	14
АЛБ / Церај (37959/02).....	5	РУМ / Хулеа (33411/05).....	11
АНД / Милан и Торнес (35052/97).....	5	РУМ/ Калин и други (25057/11).....	21
АРМ / Аветисјан (13479/11).....	5	РУС / Анчугов и Гладков (11157/04).....	24
АРМ / Мамиконјан (25083/05).....	17	РУС / Бурдов (59498/00).....	24
АРМ / Минасјан и Семерцјан (27651/05+).....	13	СВК / Солтез (11867/09).....	23
АРМ / Сагателјан (7984/06).....	6	СВК / Франек (14090/10).....	19
АРМ / Сафарјан (576/06).....	14	СВК/ Нацрт - Ова А.С. (72493/10).....	20
АРМ / Хелсиншки одбор Јерменије (59109/08).....	13	СВК/ Ставебна Сполочност Татри Попрад, С.Р.О. (7261/06).....	19
АРМ / Шолохов (40358/05).....	17	СВЧ / Јори (34753/97).....	9
АРМ / Меликјан (9737/06).....	6	СВЧ / Лопез Гијо (10280/12).....	10
АУС / Informationaveirein Lentia (13914/88).....	22	СВЧ / Харабин (58688/11).....	9
АУС / Ахмед (25964/94).....	16	СЕР / Винчић (44698/06).....	9
АУС / Бониш (8658/79).....	17	СЕР / Вренчев (2361/05).....	4
АУС / Гаигусуз (17371/90).....	23	СЕР / Момчиловић (23103/07).....	9
АУС / Градингер (15963/90).....	25	СЕР / Пауновић и Миливојевић (41683/06).....	15
АУС / Рамбауске (45369/07).....	6	СЛО / Еберхард и М. (8673/05).....	22
БГР / Иванова (52435/99).....	12	СЛО / Курић (26828/06).....	12
БГР / Стефанов (32438/96).....	12	СЛО / Лукенда (23032/02).....	9
БЕЛ / Белгијски језички случајеви (1474/62).....	15	СЛО / Сварц и Кавник (75617/01).....	20
БиХ / Авдић и други (28357/11+).....	6	СЛО / Гашпари (21055/03).....	9
БиХ / Муслија (32042/11).....	25	ТУР / Инкал (22678/93).....	10
ГРУ / Гарибашвили (11830/03+).....	8	ТУР / Ј.Ј. (14793/08).....	22
ГРУ / Рамишвили (48099/08).....	14	ТУР / Калем (70145/01).....	10
ГРЧ / група Хорнсби (18357/91).....	8	ТУР / Кизилјапрак (9844/02).....	10
ГРЧ / Каракасис (38194/97).....	8	ТУР / Орманси и други (43647/98).....	10
ГРЧ / Пафитис и други (20323/92+).....	8	ТУР / Садак и други (22990/96).....	10
ГРЧ / Тлименос (34369/97).....	12	ТУР / Сакик и други бр.1 (23878/94).....	4
ГРЧ/ Ликурезос (33554/03).....	14	ТУР / Серткаја (77113/01).....	10
ИРС / Организације Open Door и Dublin Well Woman (14234/88 и 14235/88).....	12	ТУР / Соилер (29411/07).....	24
ИТА / Годели (33783/09).....	21	ТУР / Танисма (32219/05).....	11
ИТА / Кракси бр. 2 (34896/97).....	8	ТУР / Уједињена комунистичка партија и 7 других предмета (19392/92).....	11
ИТА / Патроно, Кашини и СтефANELI (10180/04).....	23	ТУР / Чираклар (9601/92).....	10
ИТА / Рохас Моралес (39676/98).....	19	ТУР/ И.Р.С. и други (26338/95).....	24
ИТА / Тадеучи и Макол (51362/09).....	21	ТУР/ Озбек, (25327/04).....	11
ИТА/ Брачи (36822/02).....	19	УКР / Боротјук (33579/04).....	20
КИП / Азиз (69949/01).....	14	УКР / група Олександр Волков (21722 /11+).....	11
КИП / М.А. (41872/10).....	3	УКР / Игнатов (40583/15).....	4
ЛВА / Меиманис (70597/11).....	22	УКР / Солдатенко (2440/07).....	3
ЛИТ / Василиаускас (35343/05).....	19	ФРА/ Мамер (12697/03).....	23
ЛИХ / Виле (28396/95).....	12	ХРВ / Ајдарић (20883/09).....	17
МАЂ / Букта (25691/04).....	23	ХРВ / Бједов (42150/09).....	24
МАЂ / група Алајош Кис (38832/06).....	14	ХРВ / Бувач (47685/13).....	18
МДА / Савца (17963/08).....	3		

ХРВ / група Кутић (48778/99)	17	ЧР / Водаренска Акциона Спољност, А.С. (73577/01)	18
ХРВ / група Хорват (51585 /99+).....	6	ЧР / Диало (20493/07)	16
ХРВ / Јакуповић (12419/04)	6	ЧР / Килиан (48309/99).....	19
ХРВ / Јуричић (58222/09).....	7	ШВА / Р.М.Д. (19800/92)	4
ХРВ / Крњак (11228/10)	16	ШПА / Барбера, Месег и Хабардо (10588/83).....	7
ХРВ / Омеровић (бр. 2) (22980/09)	18	ШПА / Игуал Кол (37496/04)	8
ХРВ / Почуча (38550/02)	18	ШПА / Кастелс (11798/85)	22
ХРВ / Чамовски (38280/10).....	18	ШПА / Морено Кармона (26178/04).....	7
ЧР / Закова (2000/09).....	7	ШПА/ Мартинез Мартинез (21532/08).....	20
ЧР / Адамицек (35836/05).....	18	ШПА/ Тендам (25720/05)	16